

XÂY DỰNG CHUẨN MỰC CON NGƯỜI VIỆT NAM NHẬN THỨC VÀ KHUYẾN NGHỊ

LƯƠNG ĐÌNH HẢI (*)

Tóm tắt: Chuẩn mực con người và các/hệ giá trị con người có mối quan hệ với nhau, nhưng không phải là một. Chuẩn mực thể hiện các quan hệ xã hội trong những hoàn cảnh cụ thể của các chủ thể xã hội khác nhau, là những yêu cầu, đòi hỏi, tiêu chí, quy tắc, quy ước, quy định, v.v.. Chuẩn mực xác định phạm vi, giới hạn, khả năng lựa chọn hành vi, suy nghĩ, kết nối, phối hợp của các chủ thể xã hội trong những hoàn cảnh cụ thể, tạo nên “khung khổ”, “khuôn mẫu”, “mẫu số chung” cho các hành vi, hoạt động của các chủ thể, góp phần ổn định các quan hệ xã hội, đảm bảo trật tự, kỉ cương, an toàn và phát triển. Các chuẩn mực biến đổi, thích ứng với hoàn cảnh, “phản ứng” với lợi ích nhanh hơn, linh hoạt, cơ động hơn các hệ giá trị. Trong vòng đời của mỗi cá nhân, người ta tiếp nhận và sử dụng chuẩn mực trước khi tiếp nhận và sử dụng các giá trị. Bài viết góp phần tổng kết thực tiễn xây dựng các chuẩn mực con người trong gần ba thập niên qua, đề xuất tám khuyến nghị xây dựng các chuẩn mực con người Việt Nam trong giai đoạn sắp tới.

Từ khóa: chuẩn mực con người, giá trị, phát triển con người, chuẩn mực đạo đức, chuẩn mực xã hội, quy tắc ứng xử.

Abstract: Human standards and human value systems are related to each other, but are not the same thing. Standards represent social relationships in specific situations of different social subjects, are requirements, demands, criteria, rules, conventions, regulations, etc. Standards determine the boundary, limitation, and ability to choose behavior, thinking, connection, and coordination of social subjects in specific circumstances, creating "frameworks", "models", "common denominator" for the behaviors and activities of subjects, contributing to stabilizing social relations, ensuring order, discipline, safety and development. Norms change and adapt to circumstances, "react" to interests faster, more flexible, and more mobile than value systems. During each individual's lifespan, people receive and use standards before receiving and using values. The article contributes to summary the practice of building human standards over the past three decades and proposes eight recommendations for building Vietnamese human standards in the coming period.

Keywords: human standards, values, human development, ethical standards, social standards, behavior rules.

Ngày gửi bài: 19/6/2024; Ngày gửi phản biện: 22/6/2024; Ngày duyệt đăng bài: 02/12/2024.

(*) Viện Hàn lâm Khoa học xã hội Việt Nam.